

სიმონ ქვარიანი.

ნამყენი ვაზით

ვენახის გაშენება.

(მოკლე დარიგება).

„ზვარის“ ამხანაგობის გამოცემა.

ქუთაისი. 1901.

„კომერციული საბეჭდავი ვ. ჭილაძისა და აშხ.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 9 Ноября 1901 г.

1. რათ დაგვჭირდა ნამყენი ვაზი.

ეს თორმეტი წელიწადია და მეტიც რაც ფილოქსერა გაჩდა ზემო იმერეთში და იწყო ვენახის განადგურება. ეს მწერი თან და თან მოედო მთელს დასავლეთ საქართველოს და გადვიდა ქართლშიაც კი. არ გაივლის ბევრი ხანი და მთელი კავკასია იქნება შეპყრობილი ამ სასტიკი სენით.

მას ვერ აკავებს ვერც მაღალი მთები და ხშირი ტყეები, ვერც ზღვა და ოკეანე; იგი ისხამს ფრთას და გადმოაქვს ქარს ათ-თუთხმეტ ვერს-ზედ, იგი მოყვება შორს ქვეყნიდან მოტანილ ვაზებს (ლერწს) და, ასე გაშინჯე, ადამიანის სამოსელსაც კი. დიდი ზარალი მისცა ფილოქსერამ ჩვენს იმერეთს, მაგრამ ეს უბრალო წვეთია იმ საშინელ ზარალთან შედარებით,

– 4 –

რომელიც დამართა ამ პაწია მწერმა ევროპას და კერძოთ საფრანგეთს, სადაც გაანადგურა ოთხი და ხუთი მილიონი ქცევა ვენახი და მისცა ხალხს შვიდი-რვა ათასი მილიონი მანეთის ზარალი.

ბვერი საშუალება იხმარეს ამ მწერის მიმართ, მაგრამ ვერას გახდენ. დღეს ერთად ერთ საშუალებათ არის ცნობილი ამერიკული ანუ მწარე ვაზები, რომელნიც სამუდამოდ უძლებენ ფილოქსერას. ამათ-ზედ მყნაან ადგილობრივ ვაზებს და მით აშენებენ ვენახს გადაბრუნებულ მიწაზედ. ამ რიგად გაშენებული ვენახი იძლევა მეტად ბევრს მოსავალს, კარგ ღვინოს და ძლებს დიდხანს. ამ რიგად აშენებენ ვენახს ევროპაში, ამ გზას უნდა დავადგეთ ჩვენც და დავადექით კიდევ; ეს ოთხი-ხუთი წელია რაც დაიწყეს იმართში ამერიკულ ვაზზედ ნამყენით ვენახის კეთება. ეს არის თითქმის ერთად ერთი საშუალება ფილოქსერის წინააღმდეგ.

2. სავენახე მიწის დამზადება.

ვაზი საზოგადოთ ცნობილია როგორც ღონიერი მცენარე, მისთვის არაა საჭირო მეტად მსუქანი შავი მიწები; ნოყო ჭაობიანი ადგილი მისთვის ხომ სიკვდილია. ვაზს უყვარს მწალტე და მშრალი მიწები; ფერდი ადგილი მისი საუკეთესო ბინაა და იძლევა შვენიერ ღვინოს; არ ძულს ოდნავ დაფენებული და ვაკე ადგილებიც, თუ მწალტე მიწებია; ვარგობს ეგრეთვე ხმელს, ეწერს და ქვიშნარ მიწებზედ და იძლევა მეტად მაგარს ან ტკბილს

ლიქორულ ღვინოს.

მაგრამ დიდი მნიშვნელობა აქვს თვით მიწის დამზადებას. მიწა საუკუნო ბინაა და საზრდო მცენარისათვის. თვით მიწა მეტად რთულია და შემდგარი მრავალ სხვა და სხვა საგნებიდან.

– 6 –

ზოგი მათგანი ჭარბობს, ზოგიც აკლია და უნდა შეემატოს ხელოვნურად, ზოგიც უნდა გარდიქმნეს სასარგებლო მასალად მზისა და ჰაერის ზეგავლენით. ამიტომ აუცილებელი საჭიროა მიწის გადაბრუნება-გაფხვიერება სამი ჩარევის სიღრმემდე მაინც თუ მეტი არა. არავითარი კელა და სასუქი ისე არ რგებს მიწას, როგორც გადაბრუნება.

მზის, ჰაერის, წვიმის და ყინვა-სიცივის ზეგავლენით გადაბრუნებული მიწა ფხვიერდება, კარგავს სიმკვრივეს და ზედ მეტ სინესტეს ან სიმშრალეს, ეძლევა შესაფერი ლამი, რომელიც არ შრება ძლიერ გვალვაშია ცი, თუ მეტადრე გაუფხვიერეთ ზედა პირი; უსარგებლო ნივთიერებანი, ე. ი. მიწის უხსნელი მარილები ხდებიან გასახსნელნი და მით სასარგებლონი; ამ რიგათ მიწა პოხიერდება და ნაყოფიერდება, რაც ფრიად საჭიროა ყველა მცენარისთვის. ერთი სიტყვით, გადაბრუნებულ მიწაში ყოველი მცენარე მით უმეტეს ვაზი თავისუფლათ უშვებს ირგვლივ თავის ძირებს, მაგრდება მკვიდრათ და ჰპოვებს საჭირო ლამსა და საზრდოს. ამ რიგად მცენარე უფრო ღონიერია, გამძლე და ნაყოფიერი, სწორეთ ეს არის საჭირო.

როდის უნდა გადაბრუნდეს მიწა? მიწა ბრუნდება ზაფხულში, შამოდევზედ და ზამ-

– 7 –

თარში. ყველაზედ უკეთესი დროა შუა წიფობისთვიდან იანვრამდე. ამ დროს მუშა უფრო მოცლილია, ნიადაგი სველი და ლბილი, ამით კი მიწის მუშაობა უფრო ადვილია და ეფად ჯდება. მასთან ხშირი წვიმის და სიცივის გამო მიწა იშლება და ფხვიერდება, ხოლო ვაზების დარგვამდე ორი თვით ადრე მაინც უნდა იყოს მიწა გადაბრუნებული; თუ ექვსი თვით ან ერთი

წლით ადრე დამზადდება ნიადაგი, კიდევ უკეთესი.

ყველას ჯობია ბარით გადაბრუნება, ხოლო იგი დიდ ჯაფას ითხოვს და მით ძვირად ჯდება. ბევრად ეფია გუთნით გადაბრუნება. ხმარობენ ორს გუთანს: ერთი მიდის წინ და აბრუნებს მიწას შვიდ-რვა გოჯამდე, მეორე იმ კვალშივე მიყვება უკან და აღრმავებს კიდევ ხუთ-ექვს გოჯამდე. მიწის ამ რიგად გადაბრუნება შეიძლება უფრო ვაკეზე და ოდნავ დაფენილ ადგილებზე. მიწის საბრუნებლად ხმარობენ ეგრეთვე ორთქლის გუთნებს; ერთი ამ გვარი გუთანი აქვს საქარის საჩქოლეს და მსურველს შეუძლია იქირაოს იგი.

თუ ბარით აბრუნებთ მიწას, ჯერ უნდა გააბათ ლარი ორპირად და გათხაროთ ქვემოდან თხრილი გრძლათ სიგანით ერთი არშინი ან არშინ ნახევარი და სიღრმით სამი ჩა-

- 8 -

რექი.* უნდა მოყვეთ ზეიდან ლართვე ბარით და ჰყაროთ შიგ მიწა; დიდი ბელტები უნდადაფშვნა; მასთან უნდა ამოყარო სხვილი ქვებიც. ამ რიგად გაკეთდება გვერდით იმ გვარივე მეორე სწორი თხრილი; ამას აავსებთ და გაკეთდება მესამე, მეოთხე, მეათე და სხ.

ესენი თანდა თან აივსებიან მათ გვერდით მდებარე მიწით და სულ ბოლოს ზეით დარჩება შეუვსებლათ ერთი თხრილი, რომელიც შეგიძლია აავსოო პირველი თხრილის გადანაყარ მიწით. ამ რიგად ბრუნდება და მზადდება სავენახე მიწა; ზეითა ნაწილი იყრება ძირს, ქვეშა კი ზეით. ეჭვი არაა, სავენახე ადგილი უნდა გქონდეთ კარგათ შეკავებული, რომ არ შეგივიდეთ საქონელი (ხვადაგი) და არ დაჯეგნოს გადაბრუნებული მიწა.

მიწა ანუ ნიადაგი შესდგება ორის შრესაგან: ზეა და გიდან და ქვეა და გიდან. თუ ორივეში ცოტა კირია, მაშინ უნდა გადაბრუნდეს ორივე ისთე, როგორც ვთქვით; თუ ზეადაგში არაა ან ცოტაა კირი, ქვეადაგში

*) ჩვენში ე. ი. იმერეთში და გურია-სამეგრელოში სრულიად საკმარისია მიწის სამ ჩარექხედ გადაბრუნება, რადგან საკმაო ლამიანი ჰავა გვაქვს; ხმელსა და ცხელს მხარეებში კი აჯობებს მიწის ერთ არშინზედ მაინც გადაბრუნება, რადგან

ვაზის ფესვები მიწაში ღრმად უნდა წავიდეს.

ავტორი.

– 9 –

კი ბევრია, მაშინ ქვედაგი უნდა დარჩეს უხლებლად (მხოლოდ იქვე უნდა გააფხვიეროთ) და მარტო ზედაგი უნდა გადაბრუნდეს; თუ ზედაგაში ბევრი კირია, ქვედაგაში კი არა, მაშინ უნდა გადაბრუნდეს ორივე, ე. ი. ზედაგი ქვეშ უნდა მოყვეს, ქვედაგი კი ზევით, ეს ასე მიტომ კეთდება, რომ ამერიკულ ვაზებს საზოგადოთ ვნებს კირი.

ძლიერ ფერდობზედ, სადაც გადაბრუნებული მიწა თავს ვერ დაიჭერს, უნდა დასტოვოთ გადაბრუნების დროს ყოველ ექვს ან რვა საჟენზედ ხტულები (დაუბარავი მიწა) სიგრძისად, სიგანით ერთი არშინი ან არშინ ნახევარი. ეს ხტულები შეაკავებენ გადაბრუნებულ მიწას; უამისოდ კი ამ მიწას ჩამორეცხენ წვიმა-ნიღვრები და დასტოვებენ ფხეკს, რაც ბევრს დამართეს ზემო იმარეთში.

საზოგადოთ მიწა უნდა გადაბრუნდეს პირწმინდათ და არა ნაჭერ-ნაჭერათ და ობოლ თხრილებათ, როგორც გააკეთეს ზოგმა ჩვენში. ეს დიდათ მავნებელია, ვინაიდან ამ თხრილებში დგება ზამთარ-გაზაფხულზე წყალი და ალპობს ვაზის ძირებს; ეგრეთვე თხრილში ვაზის ფესვები ვერ ხეირობენ როგორც რიგია. მასთან თხრილების კეთება არც ისე ეფად ჯდება, როგორც ჰგონიათ; საგულისხმოა ის ფაქტიც,

– 10 –

რომ გადაბრუნებულ მიწაზედ გაშენებულ ვენახს მესამე წელს მოაქს მოსავალი, თხრილებში ჩაყრილს კი მეხუთე-მეექვსე წელს.

3. რა მიწას საჭიროებენ ამერიკული ვაზები.

როგორც ვიცით, ჩვენსა და ევროპის ვაზებს მყნაინ ამერიკულზედ ფილოქსერის წინააღმდეგ, რადგან ამერიკულ ან მწარე ვაზის ფესვებს ვერას აკლებს ეს მწერი. ამერიკული ვაზები მეტად

ბევრი ჯიშისაა, ზოგი მათგანი კარგად უძლებს ფილოქსერას, ზოგი არა. გამძლეუთა შორის ყველაზედ უფრო სამნიშვნლოა და გავრცელებული: რიპარია, რუპესტრის, ვი-ალა, სოლონის და ბერლანდიერი. ეგრეთვე ვრცელდებიან ამ ბოლო დროს და კარგათ უძლებენ ფილოქსერას ევროპა-ამერიკულ ან თვით ამერიკულ ჯიშების ერთმანეთთან დაქორწინებით ხელოვნურად შექმნილი ვაზები, ჰიბრიდები. ჩვენში კი ამერიკულ ვაზებში ყველაზედ უფრო ცნობილია რიპარია და რუ-

- 11 -

პესტრისი (რუპესტრის მონტიკოლა). პირველი ე. ი. რიპარია მაღალი წვანე დიდ ფოთლიანი ვაზია, მეორე ანუ რუპესტრისი კი დაბალი წვრილ მოყვითლო ფოთლიანი.

უნდა შევნიშნოთ, რომ ჩვენი ვაზებივით ამერიკული ჯიშები ვერ ხეირობენ ერთსა და იმავე მიწაზედ; ყვალა მათგანს სათითაოდ თავის შესაფერი მიწა უყვარს და თუ მათ ამგვარი ნიადაგი არ აურჩიეთ, ისინი ან სკდებიან ლერწად, აძლევენ საოცარ ზრდას და მით აცვენენ ნაყოფს, ან ემართებათ სიყვითლე (ხლოროზი) და ხმებიან კიდევ, თუ კიდევ სხვა წამლით არ უაქიმეთ ყოველ წლოვით. ამიტომ აუცილებელი საჭიროა აარჩიოთ ვაზი მიწის შესაფერად.

როგორც ვიცით, მიწა ბევრგვარია; ზოგი შავი მსუქანი მიწაა, ზოგი თიხნარია, კირნარი, ქვიშნარი, სილნარი, კაჟნარი, თირის მიწა და სხ. მასთან ზოგი ღრმა მსუქანი მიწებია, ზოგი მქლე ეწერი, ზოგი მკვრივი და ნესტიანი, ზოგი მშრალი და ქვიანი: ამ მიწების და გვარად უნდა აირჩეს ამერიკული ვაზები.

რადგან ჩვენში ამ ხანად ვრცელდება მხოლოდ რიპარია და რუპესტრისი; ამიტომ განვიხილოთ თუ რა მიწებზედ ვარგობენ ისინი სათითაოდ.

- 12 -

1. რიპარია ყველაზედ უკეთესი, საყოველთაოდ უფრო გავრცელებული ჯიშია; იგი

ძლიერ კარგად ითვისებს ნამყენს, კარგად ახარებს, ადრე ამწიფებს ყურძენს და ბევრსაც ასხმოვიებს. მისთვის საუკეთესო მიწებათ ითვლება ღრმა ფხვიერი, მსუქანი და ნოყიერი მიწები, რომლებშიაც არ უნდა ერიოს ბევრი კირი. რიპარია ვარგობს ეგრეთვე კაჟნარ და სილნარ მიწებზედ, კაჟნარ-თიხნარზედ, კაჟნარ-კირნარზედ და სხ., საზოგადოთ ყველა იმ მიწებზედ, რომლებზედაც ხეირობს წაბლის ხე. ეს მიწები უნდა იყოს ღრმა, ლამიანი და ნაყოფიერი.

2. რუბესტრის (რუბესტრის მონტიკოლა)

ძლიერ გამძლე და ღონიერი ვაზია, ნამყენს ითვისებს კარგად და საკმარისად ასხმოვიებს. მისი შესაფერი მიწებია: მჭლე, მწარი, მკვრივე-თიხნარი, მკვრივე-ნესტიანი, მშრალი-ქვიშნარი, კირნარი, კაჟნარი და სხ. ამ ვაზის ნამყენებისთვის უნდა აირჩეს მჭლე ან საშვალო მიწა და არა მსუქანი, რადგან წავა ზრდაში და დააცვენს ნაყოფს (მტევნებს).

ამიტომ, როგორც კი მიწას გადააბრუნებ და შეიტყობ თუ რა თვისება ქონებია მას, იმის მიხედვით უნდა შეიძინო რიპარიაზედ ან რუბესტრიზედ გახარებული ნამყენები და გააშენო ვენახი.

– 13 –

ჩვენში ამას არ აქცევენ ჯეროვან ყურადღებას და ვშიშობ, რომ არ მოყვეს სამწუხარო შედეგი.

4. ნამყენი ვაზის არჩევა

ამერიკულ ვაზზედ კიდევ მეტი მნიშვნელობა აქვს თვით ნამყენის არჩევას; ამაზედაა დამყარებული ვენახის ღირსება, მოსხმა და მომავალი. ნამყენს აკეთებენ ჩვენში ან თვით მემამულენი (უფრო კი გლეხები) თავისათვის, ან ყიდულობენ კერძო და სახელმწიფო საჩქოლეებიდან. ნამყენის კეთება არც ისე ძნელია, ხოლო ბევრი წვრილმანი რამეების ასრულება არის საჭირო და ვინც მარადის ამ ხელობას არ მისდევს და თავისთვის უნდა გაიკეთოს 500 ან 1000 ძირი,

მისთვის დიდ ხეირს არ წარმოადგენს ნამყენის კეთება. ბევრად უმჯობესია მან იყიდოს კარგად არჩეული ნამყენი საუკეთესო საჩქოლეებიდან. *)

*) ვისაც სურს გაეცნოს დამყენას და საჩქოლეს ვითარებას, მას მივუთითებთ ჩვენს წიგნზედ სათაურით: „ამერიკული ვაზით ვენახის გაშენება“.

ავტორი.

– 14 –

რა რიგად უნდა აირჩეს ნამყენი ვაზი?

1. ნამყენის ღერი არ უნდა იყოს არც მეტად სხვილი და არც მეტად წვრილი. წვრილი ნამყენი რჩება სუსტ ვაზად, სხვილი კი იძლევა მეტად ღონიერ ბუჩქს, რომელიც ან აცვენს, ან სულ არ იძლევა ნაყოფს. მასთან ნამყენი არ უნდა იყოს არც მეტად გრძელი და არც სულ მოკლე.

გრძელი ნამყენის ფესვები იძულებულია ღრმად წავიდეს მიწაში და იქ ვერ პოვენს საკმაო სინოყიერეს; მასთან მეტი სინესტეც აფუჭებს. მოკლე ვაზის ძირები კი რჩებიან ზერერედ და ადვილად აფუჭებენ გვალვა და ყინვები. ასე რომ ნამყენი უნდა იყოს სიგრძით ხუთიდან შვიდგოჯამდე.

2) ნამყენი უნდას იყოს კარგად შეხორცებული, ისე მაგრად, რომ რაც უნდა ღონივრად გადასწიო, არ უნდა გადატყდეს დამყენილ ალაგას და სხვაგან კი. ცუდათ დამყენის ან შეხოვის გამო ძლიერ ხშირად მოხდება ხოლმე, რომ ნამყენი ვერ შეხორცებულა როგორც რიგია, დარჩენია ღიათ რომელიმე ნაწილი, შეპარვია შიდ წყალი, ჰაერი და დაულპია გული; ამგვარი ნამყენი გარეგნობით ჯან საღია, ლერწიც გაუკეთებია, ძირებიც აქვს, მაგრამ როგორც კი გადასწევ, მაშინვე

– 15 –

გადატყდება და გამოჩდება შავად ან მუქად დამჰალი გული; ამისთანა ნამყენი ხშირად ხმება სამი-ოთხი წლის შემდეგ.

3) ნამყენი უნდა იყოს შენახული კარგად და საკმაო ფესვებიანი. ხშირად ხდება, რომ

ამოღების შემდეგ ზამთარში ვერ ინახვენ ნამყენებს სარდაფში, როგორც რიგია, ფესვები ან გახმობია სიმშრალის გამო, ან დაობებია და დაღპობია მეტის სინესტით; ეჭვი არაა, ამისთანა ნამყენი სრულიად უვარგისია.

4) ნამყენი უნდა იყოს უსათუოდ ს ხ მ ო - ი არ ე ვ ა ზ ი ს და ლ ე რ წ ი ს კ ვ ი რ ტ ე ბ ი დ ა ნ გა კ ე თ ე ბ უ ლ ი . ამას კი ჩვენში ვგონებ არავინ აქცევს ყურადღებას, მაშინ როდესაც ეს აუცილებელი საჭიროა. როგორც ვიცით, ვაზი მრავალი ჯიშისაა; მათში ზოგი ბევრს ისხამს, ზოგი ნაკლებს; ეგრეთვე ერთი და იმავე ვაზის (ჯიშის) ბუჩქები ზოგი კარგი მომსხმელია, ზოგი ცუდი. აი საჩქოლის შეგნებულმა და სინდისიერმა პატრონმა ან მეთაურმა სანამყენედ იმ ვაზის ბუჩქები უნდა აირჩიოს, რომელიც უკეთ ისხამს და საკვირტედ ის ლერწები, რომელზედაც ესხა კარგად. მასთან საკვირტე ლერწები არ უნდა იყოს მოჭრილი არც ნორჩი ბუჩქიდან და არც ბებრიდან; თვით ლერწი არ უნდა იყოს არც წვრილი და არც

– 16 –

ძლიერ სხვილი. ყოველივე ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამ რიგად გაკეთებული ნამყენი ხანგძლივიცაა და მეტად მომსხმელი.

ვაზის დამყნაც იმავე კანონს ემორჩილება, რასაც ხეხილი ე. ი. სხალი, ვაშლი, ატამი და სხ. ჩვენ ამათ სამყენად ვეძებთ სხმოიარე ხის ნაყოფიერ კვირტს; ისე უნდა ვეძიოთ ვაზისათვისაც. სამწუხაროდ ამას მუშტარი თავითვე ვერ მიუხვდება, ეს არის საჩქოლის პატრონის კეთილ-სინდისიერებაზედ დამყარებული.

როგორც ვთქვით, თუ ისე რიგად აარჩიეთ ნამყენი და შეიძინეთ, იცოდეთ, რომ რაც უნდა ძვირად იყიდოთ, მაინც მოგებულნი ხართ, რადგან გაგიკეთდებათ კარგი სხმოიარე და გამძლე ვენახი; და თუ არ მისდიეთ ამას და იყიდეთ უვარგისი ნამყენები, იცოდეთ, სულაც რომ გაჩუქონ, მაინც ზარალია, რადგან მიწა გაგიცდებათ, შრომა დაგეკარგებათ და თქვენი ვენახი არაფრათ არ ეღირება. ეს ამბავი ბევრს ემართება ჩვენში და ძლიერ სამწუხაროა, აქ უმთავრესი დანაშაული მიუ-

მღვით საჩქოლეების პატრონთ, რომელნიც თითქმის ყველანი გაჰყოლიან მხოლოდ ვიწრო სიხარბეს და აწვდიან ხალხს უვარგისს ნამყენს. ჩვენ დავიარეთ იმერეთში თითქმის ყველა საჩქოლეები, ვნახეთ იმათ გაყიდულ ნამყენებით

– 17 –

გაშენებული ვუნახები და სამწყხაროთ დავრწმუნდით ამაში. საჭიროა ამ ცუდ მოვლენას მიექცეს საზოგადოებიდან და მთავრობიდან ჯეროვანი ყურადღება, ვინაიდან ეს საქმე ცუდათ იმოქმედებს ხალხზედ, დააფრთხობს და გულს აუყრის ნამყენით ვენახების გაშენებაზედ, რომელიც ჩვენში ერთად ერთი საშვალეებაა ფილოქსერის წინააღმდეგ.*)

5. ნამყენი ვაზის შენახვა დარგვამდე.

ჩვენში მუშტარს და გამყიდველს ძიროული ნამყენი მით უფუჰდებათ, რომ ბევრმა არ იცის მისი რიგიანათ შენახვა დარგვამდე. საჩქოლეს პატრონი იძულებულია შამოდევის გასულს ამოიღოს ნამყენები, გადაარჩიოს და შეიტყოს თუ რამდენი

*) ამ ბოროტებასთანსაბრძოლეად, ხალხში მევენახობამეღვინეობის ცოდნის მოსაფენად, და მეტადრე დაბალ ფასებში კარგის არჩულ ნამყენების მისაცემად ამ მოკლე ხანში ქუთაისში დაარსდა მევენახობამეღვინეობის ამხანაგობა, სახელად „ზ ვ ა რ ი“. მსურველთ შეუძლიათ მიმართონ ამხანაგობის გამგეობას ქუთაისში და შეიძინონ მისგან როგორც ნამყენები, ეგრეთვე მიიღონ სხვა და სხვა სამეურნეო დარიგებანი.

ავტორი

– 18 –

აქვს გასაყიდათ, მასთან იქონიოს მზათ მუშტარისთვის; ეგრეთვე მუშტარიც ეშურება მალე იყიდოს და აირჩიოს კარგი ნამყენი, რადგან მოთხოვნილება დიდია და თუ არ დაუჩქარა, ხშირად დარჩება კიდეც უვაზოთ, რაც არა იშვიათი მოვლენაა ჩვენში. მაგრამ ვთქვათ მიწა არა აქვს მზად, რომ მაშინვე დარგოს, რა უნდა ქნას? უნდა შეინახოს გაზაფხულამდე;

რა რიგად?

ძიროული ნამყენები უნდა შეინახოთ დარგვამდე ან სილაში ან სილნარ მიწაში. სილა თუ მიწა არ უნდა იყოს არც მშრალი და არც ნესტიანი; ორივე შემთხვევაში წახდება ნამყენი: პირველი გამოახმობს მას, მეორე კი დააღპობს. მიწა თუ სილა უნდა იყოს მომშრალი, ან ოდნავ ლამიანი. იგი უნდამომზადოთ სადმე მიფარებულ ალაგას, რომ ქარი, წვიმა და სიცხე-სიცივე მას ვერ ხვდებოდეს, უმჯობესია სადმე შენობაში და ჩაფლა შიგ ნამყენები, ან სულ დაფაროს ისინი სილით თუ მიწით, ან არა და დაფაროს მხოლოდ ნახევარი, ე. ი. ქვეშა ნაწილი. ხოლო უნდა გახსოვდეთ, რომ კონებათ არ შეკრათ ნამყენები და არ ჩაყაროთ ისე სილაში თუ მიწაში, არც დაახვავოთ ერთმანეთზედ. იცოდეთ, რომ ამ რიგად ნამყენს ფეს-

– 19 –

ვები შეუხურდება, მოედება თეთრი ობი და წახდება ერთიანად. ამ რიგად ბევრს უფუჭდება ნამყენი. ნამყენები უნდა იყოს მოშორებული ერთი მეორესგან, ასე რომ ერთმანეთს არ უნდა ეხებოდეს, შუაში კი სილა ან მიწა უნდა ქონდეთ ჩაყრილი.

ასე აზრიანად შენახული ძიროული ნამყენები ინახება კარგად დარგვამდე, ამ რიგათ არავითარი ზარალი არ მოსდის არც საჩქოლის პატრონს და არც მევენახეს.

6. ნამყენი ვაზის დარგვა და პირველი მოვლა.

თფილს ადგილებში, მაგ, იმერეთში, სადაც ზამთრობით დიდი ყინვა არ იცის, შესაძლოა ნამყენი დაირგეს სავენახედ შუა შემოდგომიდან ვიდრე გასვლამდე. მაგრამ ცივ ალაგებში კი, სადაც ყინვა მკაცრობს (როგორც ქართლშია), ეგრეთვე ცივს მკვრივე თიხნარ ნესტიან მი-

– 20 –

წებში საჭიროა ნამყენი დაირგოს გაზაფხულზედ. ხოლო უნდა გახსოვდეთ, რომ ორივე შემთხვევაში მიწა უნდა იყოს ორი-სამი თვით მაინც ადრე გადაბრუნებული და დამზადებული.

თუ ნიადაგი ძლიერ მკვრივეა, სასურველია მოეყაროს საკმარისად სილა (ქვიშა), თუ ეს მოსახერხებელია; თუ მიწა მჭლეა, საჭიროა მისი კელათი გასუქება; ორივე შემთხვევაში ეს უნდა მოხდეს ორი კვირით ადრე ვაზის დარგვამდე. რამდენიმე დღით ადრე ვაზის დარგვამდე უნდა მოასწოროთ მიწა, დაპლანოთ და ამოიღოთ ნამყენის ჩასარგავად ორმოები შვიდი-რვა გოჯა სიღრმე-სიგანით. სასურველია ვაზი დაირგოს ისე უთავბოლოდ კი არა, როგორც ჩვენ ვაკეთებდით წინეთ, არამედ რიგზედ, შაკებათ, რომელიც უფრო უხდება ვენახს და ბევრად აადვილებს მუშაობას, მეტადრე ვისაც დიდი ზვარი აქვს და ცხენით მუშაობს. ვაზების და შაკების ერთმანეთთან სიშორე დამოკიდებულია მიწის თვისებაზე და ვაზის ხასიათზედ; ეგრეთვე გასხლაზედაც. თუ მიწა მსუქანია და ნოყიერი, მასთან ვაზიც ღონიერი და გრძელ ლერწოვანი, როგორც მაგ., გძელ-შავი, ან დონდ-ლლაბი, მაშინ შაკები უნდა დააშოროთ ერთმანეთს ორ არშინ ნახევრიდან ერთ საყენამდე.

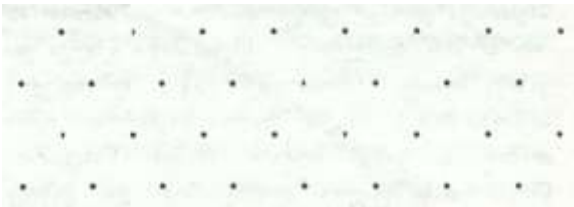
– 21 –

თვით ვაზები კი უნდა დააშოროთ ორით ან ორ არშინ ნახევრით. თუ მიწა მჭლეა და ვაზიც სუსტი (როგორც მაგ., ფრანგული პინო), მაშინ შაკებს შორის საკმარისია ორი არშინი და ვაზებს შორის არშინ ნახევარი. თუ მიწა საშუალო ღირსებისაა და ვაზიც საშუალო ღონის, როგორც მაგ., ციცქა, კრახუნა, ცოლიკაური, რქაწითელი და სხ., მაშინ სრულიად საკმარისია ვაზები დააშოროთ ერთმანეთს ორი არშინით და შაკები კი ორ არშინ ნახევრით.

ყოველ შემთხვევაში უნდა ეცადოთ, რომ შაკებს მისცეთ ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ მიმართულება და ხაზიც ამ რიგად უნდა გაავლოთ. ამ გვარად ჩაყრილ ვენახს მზე პირ და

პირ დაცქერის, ნაკლები ჩერო ადგება და მით ყურძენი უკეთ მწიფდება. მასთან კარგია ამგვარი მიმართულება მეტადრე იმერეთში, მით რომ ვაზს ვერც ზენა ქარი წაახდენს იმდენად და ვერც ცივი ნესტიანი ქვენა შეაწუხებს, მეტადრე თუ სინებზედაა გაბმული ვენახი. დაზიანდებიან მხოლოდ გვერდებზე ორიოდ შაკი და არა სხვა. ამასთანავე სასურველია ნამყენი დაირგოს შახმატურად ანუ ალმაცერად, ისე როგორც გვიჩვენებს აქვე სურათი პირველი:

– 22 –

ამ გვარად დარგულ ვაზს სათითაოდ უფრო მეტი მიწა და ჰაერი აქვს, ამიტომ უკეთ ხარობს და უკეთეს მოსავალსაც იძლევა.

დარგვის დროს უნდა ამოიღოთ სილიდან ან მიწიდან შენახული ნამყენები, უნდა წააჭრათ ფესვების წკვერტები (ბოლოები) და უნდა დარგოთ დამზადებულ ორმოებში. თუ ნიადაგი ხმელი და მშრალშია, კარგი იქნება თუ ვაზებს ჩაატანთ ორმოში მცირეოდენ დამწვარ კელას, ხოლო ისე, რომ კელა ვაზის ფესვებს არ ეხებოდეს. ვაზს რო დარგავთ, ჯერ უნდა ჩააყაროთ მიწა, მით დაუფაროთ ფესვები და მერე უყავით კელა, შემდეგ ისევ მიწა და ყოველივე ეს ძლიერ კარგად უნდა მოიტკეპნოს, ჯერ შუამდე რომ ჩაყრით მიწას მაშინ მოტკეპნით კარგად და მეორეთ როცა გაავსებთ თხრილს. კელა მიცემს ვაზს ნოყიერებას და არ გამოუღვეს სილამეს. ფესვების წკვერტის წაჭრას კი ის მიზანი აქვს, რომ აფხიზლებს მცენარეს და იწვევს მას სამოქმედოთ.

– 23 –

მასთან ფესვები იკეთებენ ბევრს ფოჩებს და მით ღონიერდება ვაზი.

ამასთანავე დარგვის დროს ნამყენი უნდა გასხლათ ერთ-ორ კვირტზედ; თვით ნამყენი ალაგი უნდა ქონდეს მიწის ზედა პირის სისწორივ. როცა ორმო მიწით გაივსება, ნამყენს ზეითა ნაწილი უნდა დაუფაროთ ფხვიერო მიწით, რომ ან ყინვამ და ან სიცივემ არ გააფუჭოს იგი.

7. ახალი ვენახის მოვლა მთელს წელიწადს

როგორც კი დარგეთ ვაზები, მაშინვე თითოულ ძირს უნდა მიუსოთ ხარდანი (ჭიგო *), რომელზედაც შემდეგ უნდა მიეკრას ვაზის ყლორტები. როგორც საერთოდ მიღებულია, ვენახს უნდა უწამლოთ შაბიბანით ორ-სამჯერ ზაფხულში, რომ არ გააფუჭოს მილდიუმ (ობმა) და ჭრაქმა. მასთან ვენახი უნდა გათოხნოთ სამ-ოთხჯერ და იქონიოთ მეტად სუფ-

– 24 –

თად, მასთან შიგ არ უნდა დათესოთ არც სიმინდი, არც ლობიო და მეტადრე კვახი, ნესვი და სხვა ამგვარი მცენარენი, რასაც ჩადიან ჩვენში. ეს მცენარენი ართმევენ მიწას საზრდოს, ახშობენ ვენახს, ანესტიანებენ და ამძლავრებენ ვაზის სხვა და სხვა სენს.

ვაზს უყვარს სისუფთავე, ბევრი ჰაერი და თავისუფლება. მას მოზიარე არ უნდა ყავდეს ადგილში, თუ გსურთ, რომ კარგი ვენახი გაიკეთოთ.

როგორც თავში ვთქვით, ვენახი უნდა გქონდეთ მაგრათ და ა საფუძლიანად შეკავებული და არაფერ დროს შიგ პირუტყვი (ხვადაგი) არ შეუშვათ სამოვარად. წლის განმავლობაში თითოულ ვაზს ეჭივრება გამორჩვა, ბუმების ანუ ნამკრეების დაცლა და კვირკობ-მარიობისთვეში ლერწის ბოლოების წაჭრაც ორ არშინს ან ორ არშინ ნახევარს რაც გადაემეტება; ყოვე-

*) თუ ორ-სამ პროცენტთან გახსნილ სპილენძის შაბიბანში (ე. ი. ათ ჩაფ წყალზედ ათი-თუთხმეტი გირვანქა შაბიბანი) ჩაყრით რამდენიმე დღით კან გაცლილ ხარდანს და დაას-ობთ, ამ რიგად ხარდანს ეძლევა ორ-სამჯერ მეტი გამძლეობა; იგი არ ღებება ადვილად. ამგვარივე სიმაგრე და გამძლეობა ეძლევა თოკს (ბაწარს), რაფიას და სხ.

ავტორი.

– 25 –

ლივე ესა მეტად რგებს ვაზს, ამით მტევანი და მარცვალი უფრო მსხვილდებიან და მწიფ-დებიან უკეთ; თვით ვაზიც უფრო ღონიერ-დება, ლერწი უსხვილდება, უმაგრდება და უმწიფდება.

ამ რიგად უნდა მოუარო ვენახს შემდეგ წლებშიაც. – ზოგი პირველსავე წელს და თითქმის ყველა ვაზები მეორე-მესამე წელს იზმენ ნიშანს, ე. ი. მოისხამენ, მაგრამ ბევ-რად უმჯობესია, რომ პირველ ორს წელს მაინც ყველა გამოღებული მტევნები დააცა-ლოთ, მესამე წელს კი მტევნების რიცხვი შეუმციროთ, თუ ბევრი ექნა, რადგან ცნობი-ლია, რომ ნაყოფიერება ყოველ ნორჩ მცენა-რეს ასუსტებს და ჩაგრავს, ამასვე უშვება ვაზსა. პირველ ორს წელს ჩვენ უნდა ვე-ცადოთ, რომ გავაღონიეროთ ნორჩი ვაზი და არა დავასუსტოთ იგი ადრეულ ნაყოფი-რობით. ერჯენვე გაღონიერებული ვაზი დიდ-ხანსაც ძლებს, კარგათაც უმაგრდება ყოველ-გვარ სენს და იძლევა ბევრს ნაყოფს, რომელ-საც ამწიფებს შვენივრად. დასუსტებული ვაზი კი ნამდვილი ზარალია. ის წააგავს წელში გაწყვეტილ საუღლე მოზვერს. იგი ვერც ნაყოფს იძლევა კარგსა, ვერც ამწიფებს რიგიანად და ვერც დიდხანს ძლებს. ამიტომ

– 26 –

ვიმეორებ: ფრიად და ფრიად საჭიროა, რომ პირველ ორს წელიწადს მაინც არ შეარჩინოთ ვაზებს მტევნები; ეცადეთ ამ ვაზების გაღონიერებას, თუ გსურთ იქონიოთ სანაქებო ვე-ნახი.

რაც შეეხება ვაზის გასხლას, ჩვენ აქ არას

ვიტყვით, ამაზე ჩვენ გვექნება ცალკე წიგნი. ვიტყვით მხოლოდ რომ, სუსტი ჯიშები და ვაზები უნდა გაისხლას მოკლედ, ღონიერი კი გძლად. ეს საერთო კანონია. ვაზი უნდა გასხლათ ან ზამთრის პირს (თფილს ადგილებში) ან ახალ გაზაფხულს; ნამყენი ვაზიც ისე უნდა გაისხლას, როგორც არა ნამყენი; მხოლოდ ევროპაში არის ცნობილი სხვა და სხვა საუკეთესო გასხლა, რომელიც უნდა შემოვიღოთ ჩვენც დარომელზედაც გვექნება ცალკე საუბარი.

თუ შენიშნეთ, რომ ვაზები მეტად გაღონიერდენ, ზრდაში მიდიან და ყურძენს არ ისხამენ ან აცვენენ მტევნებს, ამისთანა ვაზი უნდა გასხლათ გრძლად, უნდა დაუტოვოთ ბევრი ნეკები და ლერწები. ეგრეთვე მოსხმისთვის მეტად რგებს ნაცარი (ტუტა); იგი უნდა აირიოს მიწაში ან სილაში, მიეყაროს ვენახს მიწაზე და აიხნას ან აითოხნოს. ნაცარში

– 27 –

არის ერთგვარი ნივთი, რასაც ქვია კალი და რომელიც აძლევს ვაზს ნაყოფიერობას. ნაცარი რგებს ეგრეთვე ხეხილსაც; ბევრის მიყრა კი არაა საჭირო.

8. ახალი ვენახის უპირატესობა ძველზედ.

ბევრი ცრუ ხმები გავრცელდა ამერიკულ ვაზის ნამყენზედ. ზოგი ამბობდა ცუდი ღვინო დაუდგებაო;

ზოგი ბრძანებს მისი ღვინო არ იძველებსო, ზოგი გაიძახის ცოტა მოსხმა ექნებაო, ზოგს ახლაც ჯერა, რომ ნამყენი ფილოქსერას ვერ გაუძლებს და რვა-ათი წლის შემდეგ გახმებაო და სხ. საბედნიეროდ ყველა ეს ხმები სიცრუეზედ და უვიცობაზედ არიან აგებულნი.

არამც თუ ევროპაში, არამედ ჩვენშიაც კი რამდენიმე წლის მაგალითით დარწმუნდენ, რომ ყურძენიც ბევრი მოისხა ამ ახალმა ნამყენებმა და ღვინოც უკეთესი დააყენა. ეჭვი არაა, როცა ეს ახალი ნამყენები დამამაცდე-

ბიან, კიდევ უკეთ მოისხმენ და უკეთეს ღვი-

– 28 –

ნოს მოგვცემენ. მასთან თუმც ჩვენში ნამყენის ღვინო ჯერ არ გვიძველებია, რადგან სულ ახლა დავიწყეთ მისი მოშენება, მაგრამ ევროპაში თუთხმეტი და ოცი წლის ღვინოებია ნამყენ ვაზიდან დაყენებული და ეს ღვინოები საუკეთესო ღვინოების ღირსებით არიან შემკულნი. თუ ევროპაში ასე ხდება, მამ რატომ ჩვენშიაც არ უნდა მოხდეს იგივე?!

რაც შეეხება ნამყენის გამძლეობას ფილოქსერის წინააღმდეგ, ჩვენში ჯერ ვერას ვიტყვით, რადგან მხოლოდ ეს ოთხი-ხუთი წელია რაც დაიწყეს ნამყენის გაშენება, მაგრამ შვენიერი მაგალითი გვაქვს ევროპისა. მაგ., საფრანგეთში, სადაც ყველაზე მეტი ზარალი მისცა ფილოქსერამ, გაშენებულია დღეს ნამყენით თითქმის სამი მილიონი ქცევა ვენახი; ბევრი მათგანი ათი-თუთხმეტი წლისაა, ბევრი ოცი და ოცდახუთი წლის, არის ეგრეთვე ოცდაათი წლიანიც, მაგრამ ყველანი შვენივრად ხარობენ, უძლებენ ფილოქსერას და ისხამენ დღემდე. არავითარი სისუსტე მათ არ დატყობიათ, არც გამხმარან და არც ფილოქსერას უვნია მათთვის. თუ კი ეს ამბავი ხდება საფრანგეთში და მთელ ევროპაში, ეჭვი არაა იგივე უნდა მოხდეს ჩვენშიაც, რადგან ჩვენი და მათი ბუნება და მიწები თითქმის ერთი და

– 29 –

იგივეა. თვით ამერიკული ვაზის და ნამყენის ცხოვრება ემორჩილება ყველგან ერთსა და იმავე კანონს.

ამიტომ ნუ გვაქვს ნურავითარი შიში! დრო, შევიგნოთ ყველამ, რომ ნამყენი და მით გაშენებული ახალი ვენახები მეტად გამძლენიც არიან, ვერას ვნებს მათ ფილოქსერა, ბევრსაც ისხამენ, კარგ ღვინოსაც იძლევიან და ღვინოც შვენივრად ძველობს. საზოგადოთ შანიშნულია, რომ ნამყენზედ უფრო ადრე უკეთ მწიფდება ყურძენი

ვიდრე არა ნამყენზედ.

გადაბრუნებამ ხომ მიწები გაასუქა და გააფხვიერა, მისცა ვაზს უკეთესი საზრდო-სავანე და მით ორ-სამჯერ მოუმატა მსხმოიარება და ღვინის მოსავალი. მაგალითად, თუ წინად ძველებურად ნაკეთები ქცევა ვენახი იძლეოდა სამოცსა და ოთხმოცს ჩაფს ღვინოს, დღეს ნაცვლად ქცევა გადაბრუნებულ მიწაზედ გაშენებული და კარგად მოვლილი ოთხი-ხუთი წლის ნამყენები იძლევიან ორასსა და სამას ჩაფს ღვინოს. ძველისა და ახალ ვენახებ შორის განსხვავება ისე დიდია, რომ მეტად ბეცი და ბრიყვი უნდა იყოს ადამიანი, რომ ამას ვერ მიხვდეს. ჩვენი ხალხი კი არც

– 30 –

ბეცია და არც ბრიყვია; პირ იქით იგია ძლიერ ფხიზელი და შეგნებული; მან ადვილად მიხვდა ახალის ვენახების დიდ უპირატესობას ძველზედ, მან შეიგნო ნამყენი ვაზის დიადი მნიშვნელობა და აშენებს კიდევ მათ. სწორეთ საამური სურათი გადამშლია თვალწინ ზემო მერემში მოგზაურობის დროს; იქ არამც თუ კაცებს, არამედ ქალებს, ბავშვებს და ღვდლებსაც კი ეკავათ ხელში წალკატი, ბარი და ნიჩაფი, გამოფენილიყვენ მინდვრად ფერდობზედ და რაღაც საიდუმლო რწმენით და გატაცებით აბრუნებდენ მიწას ახალი ვენახების გასაშენებლად. თვით აზნაურებსაც კი შენიშნავდით ხელში იმავე სამეურნეო იარაღებს, გლეხებთან ერთად აბრუნებდენ ისინიც მიწას და აკეთებდენ ახალ ვენახებს. ეს სურათი საუკუნოდ დარჩება ჩემს ხსოვნაში. ამგვარ სურათს ხშირად შეხვდებით ზემო იმერეთში, ამიტომ გულთ გვწამს ჩვენი სრული გამარჯვება ფილოქსერაზედ და საქართველოს მევენახობის ბრწყინვალე მომავალი.

9. რა მოელის ჩვენს შევენახობას.

ზოგი ჭირი მარგებელიაო, თქმულა, და ამ მარგებელ ჭირად შეიქნა ჩვენთვის ფილოქსერა. ამ

ჭირმა გააფხიზლა ჩვენი ხალხი, ამორებს ნელ ნელა ძველს დახავსებულ წესს მევენახობისას და დააყენა ახალ გზაზედ. მიწის გადაბრუნებით, კარგი ნამყენების შეძენით, შესაფერ მიწაზედ დარგვით და აზრიანი მოვლით, ქცევა ვენახს შეუძლია მისცეს პატრონს სამჯერ და ოთხჯერ მეტი შემოსავალი ვინემ წინად. იმერეთში კი, სადაც ადგილის სივიწროვია, ამ გარემოებას აქვს დიდი მნიშვნელობა.

ნამყენით ვენახის გაშენება დაიწყო იმერეთში 1897 წლიდან და დღემდე გაუშენებიათ კიდევ 1140 ქცევა ვენახი. როგორც აღმოჩნდა შეკრებილ ცნობებიდან, ყოველ

– 33 –

რუსის მთავრობა, თუ კი ნახავს, რომ ჩვენ შეგვიძლია მივაწოდოთ იმგვარივე ღვინო, ვინაიდან რუსის მთავრობის ინტერესია, რომ ფული არ გავიდეს საზღვარ გარეთ, არამედ დარჩეს შიგნით.

მევენახობა ცნობილია მეურნეობის ყველაზედ უფრო შემოსავლიან და სასარგებლო დარგად. მევენახობას მუდამ დიდი მნიშვნელობა ქონდა ჩვენში და ამიერიდან კიდევ მეტი მნიშვნელობა მიეცემა. საჭიროა ამ დარგს მიეცეს ჩვენში განსაკუთრებითი ყურადღება. ქართველი სოფლის კეთილ დღეობა, მისი ნივთიერი წარმატება უმეტესად დამოკიდებული იქნება მევენახობა-მელვინეობაზედ. მევენახობა უნდა შეიქნეს უუპირველეს დარგად ჩვენს მეურნეობაში; ამაშია სოფლელთა და მით ერის ნივთიერი კეთილ-დღეობა და მომავალი. ამიტომ ფრიად სასურველია, ადგილობრივმა მთავრობამ, გაზეთებმა და შეგნებულმა საზოგადოებამ მიაქციონ ამ დარგს განსაკუთრებითი ყურადღება და აღმოუჩინონ მშრომელს და გაღვიძებულ ხალხს ზნეობრივი, გონებრივი და ქონებრივი დახმარება სწავლადარიგებით, ადვილად მისაწდომ იაფი სამეურნეო სესხით, მეურნეთა ამხანაგობების დაარსებით, ჩარჩებთან ბრძოლით, ევროპიულ მე-

– 34 –

ვენახობა-მეღვინეობის ცოდნის გავრცელებით და კავკასია-რუსეთის ბაზრების გახსნით და გაძლიერებით. ეჭვი არაა, ამგვარ პირობებში აღორძინდება ჩვენში ახალი მევენახობა, ახალი მეღვინეობა და მით დაადგება ხალხი წარმატების ახალ გზას.

ამას მოითხოვს ერის კეთილ დღეობა, ამას მოითხოვს მთავრობის და საზოგადოების მთავარი ინტერესი...

ამიტომ კიდევ ვუსურვოთ ხალხს შრომა და კეთილ დღეობა ამ ახალ გზაზედ, მთავრობა-საზოგადოებას კი ამ ხალხისადმი ყურადღების მიქცევა და საჭირო დახმარება. დროა შევიგნოთ ყველამ მეურნეობის და კერძო მევენახობა-მეღვინეობის დიადი მნიშვნელობა, დროა დავუახლოვდეთ ხალხს და დავეხმაროთ მას ამ მძიმე საქმეში!